

جهت اطلاع نمایندگان محترم

به نام خدا

دیپلماسی پارلمانی و جایگاه آن در راهبرد سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۳.....	مقدمه
گفتار اول - واکاوی جایگاه سازمان‌های بین‌المللی پارلمانی در دیپلماسی مجلس شورای اسلامی.....	۴.....
گفتار دوم - راهکارهای توسعه دیپلماسی پارلمانی جمهوری اسلامی ایران.....	۱۶.....
جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....	۲۶.....
منابع و مآخذ.....	۲۹.....

کد موضوعی: ۲۶۰
شماره مسلسل: ۹۴۰۰

دفتر: مطالعات سیاسی

دی ماه ۱۳۸۷

دیپلماسی پارلمانی و جایگاه آن در راهبرد سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران

چکیده

یکی از ابزارها و شیوه‌های رو به گسترش «اعتمادسازی و همگرایی منطقه‌ای»، کاهش تنش‌های برون‌سیستمی و دستیابی به الگوهای صلح پایدار، بهره‌برداری مناسب از ظرفیت بالای دیپلماسی مجلس شورای اسلامی با هدف توسعه عمق نفوذ استراتژیک خارجی است به طوری که امروزه مهندسی مناسب تعامل هیئت‌های دیپلماتیک و گروه‌های دوستی پارلمانی با مجالس سایر کشورهای تأثیرگذار یا حضور فعال و مذاکرات سازنده در حاشیه اجلاس سازمان‌های بین‌المللی پارلمانی مانند مجمع مجالس آسیایی، پارلمان اروپا و یا اتحادیه بین‌المجالس مکمل اقدام‌های وزارت امور خارجه است که می‌تواند تا حد قابل توجهی چالش‌های توسعه روابط خارجی را برطرف کند.

در این میان برخی اقدام‌ها و راهکارهایی که می‌تواند ظرفیت کارآمدی و اثرگذاری دیپلماسی پارلمانی جمهوری اسلامی ایران را توسعه دهد عبارت‌اند از:

– ایجاد سازوکارهای مناسب برای تقویت تعامل هدفمند میان کمیسیون‌های تخصصی مجلس با کمیته‌ها و کارگروه‌های تخصصی سازمان‌های بین‌المللی پارلمانی،
– تقویت رایزنی فراکسیون‌های مجلس با احزاب پارلمانی کشورهای تأثیرگذار به‌ویژه کشورهای دارای نظام‌های سیاسی پارلمانی دو حزبی یا افزایش تعامل

سازنده با احزاب تأثیرگذار پارلمان اروپا،

– تدوین راهبرد مشخص برای حداکثر بهره‌گیری از رایزنی‌های دیپلماتیک در حاشیه اجلاس‌های مجامع بین‌المللی پارلمانی،

– تبیین سازوکارهای مناسب برای کارویژه‌ها و اهداف گروه‌های دوستی پارلمانی،

– کاربرست مناسب تجربه نظام‌های پارلمانی توسعه‌یافته متناسب با الگوها و هنجارهای بومی،

– حضور فعال و هدفمند نمایندگان شاخص، باتجربه و آشنا به فنون رایزنی‌های دیپلماتیک در نشست‌های اتحادیه‌های بین‌المللی پارلمانی،

– آشنایی متولیان امر با نوع، دامنه و عمق تهدیدهای سیاسی - امنیتی،

– طبقه‌بندی شطرنجی و موزاییکی مجالس کشورهای خارجی براساس جایگاه و تأثیرگذاری آنها در اولویت‌های راهبرد دفاعی، امنیتی و هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران،

– بسترسازی برای عضویت در ساختارهای مهم اتحادیه‌های بین‌المللی پارلمانی که جمهوری اسلامی ایران عضوی از آن است مانند شورای حکام یا کمیته‌های تخصصی،

– توسعه روابط پارلمانی میان سه کشور فارسی زبان (ایران، افغانستان و تاجیکستان)،

– تقویت مدیریت دانش دیپلماسی پارلمانی از طریق توسعه تعامل کمیسیون‌های تخصصی مجلس با کانون‌های فکری - پژوهشی،

– بسترسازی برای حضور فعال نمایندگان زن مجلس در حوزه دیپلماسی پارلمانی با توجه به تقویت روزافزون جایگاه فراکسیون زنان در سازمان‌های بین‌المللی پارلمانی

مانند اتحادیه بین‌المجالس یا پارلمان اروپا با هدف انعکاس تصویر مناسبی از حضور فعال زنان در عرصه‌های سیاسی - اجتماعی جمهوری اسلامی ایران،
- حمایت‌های تقنینی - نظارتی مجلس از شکل‌گیری احزاب قدرتمند در ایران مانند قانونمند شدن و تناسب داشتن کمک‌های مالی به احزاب.

مقدمه

دیپلماسی پارلمانی از ظرفیت‌های نرم‌افزاری نظام‌های سیاسی است که به دلیل دارا بودن ساختار و شاکله مردمی، وابسته نبودن به دولت و خصلت شورایی به‌عنوان یکی از شاخصه‌های نظام مردم‌سالاری، نقش مهمی را در تحکیم و توسعه روابط سیاسی، دفاعی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران با سایر کشورها برعهده داشته و گام مثبتی در مسیر تحقق «جامعه بین‌المللی مدنی»^۱ و تقویت صلح و ثبات منطقه‌ای و جهانی ارزیابی می‌شود به طوری که توجه متولیان امر به نوآوری در کاربست اهداف، ابزارها، شیوه‌ها و فنون همکاری‌های بین‌المجالس، می‌تواند نقش تأثیرگذار و مهمی را در فرایند «همگرایی منطقه‌ای»،^۲ «اعتمادسازی»،^۳ «ائتلاف‌سازی»،^۴ «حل‌وفصل مسالمت‌آمیز اختلاف‌ها»،^۵ افزایش عمق نفوذ استراتژیک مجلس شورای اسلامی و کاهش چالش‌های خارجی ایفا کند.

در این گزارش با هدف حداکثر بهره‌وری از ظرفیت‌های تقنینی، نظارتی، اجرایی

1. Civil International Society
2. Regional Integration
3. Confidence - building
4. Coalition - building
5. Peaceful Settlement of Disputes

و پژوهشی نظام و حداکثرسازی انسجام فکری - رویه‌ای میان آنها، از رویکرد امنیت ملی به مهم‌ترین چالش‌ها و ابزارهای توسعه دیپلماسی پارلمانی جمهوری اسلامی ایران اشاره می‌شود.

گفتار اول - واکاوی جایگاه سازمان‌های بین‌المللی پارلمانی در دیپلماسی مجلس شورای اسلامی

یکی از راهکارهای توسعه اثربخشی سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی، تقویت رایزنی کمیسیون‌ها و کمیته‌های تخصصی فرعی مجلس با سازمان‌های بین‌المللی پارلمانی است که می‌تواند ظرفیت‌های جدیدی را در حوزه روابط بین‌الملل تعریف کند. برخی از این سازمان‌ها عبارت‌اند از:

۱-۱. مجمع مجالس آسیایی

«مجمع پارلمان‌های آسیا برای صلح»^۱ در سپتامبر ۱۹۹۹ در پایتخت بنگلادش - داکا - با هدف توسعه دموکراسی، حقوق بشر و ثبات منطقه‌ای تأسیس و در هفتمین اجلاس خود به تاریخ ۱۲ تا ۱۴ نوامبر ۲۰۰۶ در تهران، به «مجمع مجالس آسیایی»^۲ تغییر نام یافت که شامل ۴۰ عضو رسمی و ۱۸ عضو ناظر است و هر عضو متناسب با میزان جمعیت خود از حق رأی برخوردار بوده که تعداد کل آرا برابر با ۲۰۶ رأی است.^۳

1. Association of Asian Parliamentary for Peace (AAPP)

2. Asian Parliamentary Assembly

۳. برای اطلاع بیشتر به نشانی اینترنتی «مجمع مجالس آسیایی» رجوع شود:

<http://www.asianparliament.org/index.htm>

با توجه به وجود ذخایر غنی مادی - معنوی در قاره آسیا و گستره جغرافیایی قابل توجه مجمع، مدیریت مناسب دیپلماسی پارلمانی در قالب کمیته‌های تخصصی و رایزنی گروه‌های دوستی پارلمانی در حاشیه اجلاس‌های آن می‌تواند به توسعه همگرایی و یکپارچگی منطقه‌ای منجر شده و بستر شکل‌گیری «جامعه مدنی قاره‌ای»^۱ با پشتوانه نهادهای مردم‌سالار را فراهم کند.

از طرفی با توجه به اکثریت غالب حزب دمکرات در کنگره و کاخ سفید و دنباله‌روی سنتی آنان از «مداخلات بشردوستانه»^۲ هرگونه تقویت تعامل سازنده میان کمیسیون‌های تخصصی مجلس و کمیته‌های تخصصی مجمع در حوزه‌هایی مانند حقوق بشر، آزادی‌های مدنی، مقابله با «جرائم سازمان‌یافته»^۳ و امنیت انرژی می‌تواند بهانه قدرت‌های فرامنطقه‌ای برای تزیق امنیت وارداتی را کم‌رنگ کرده و تا حدود قابل توجهی موانع تقنینی شکل‌گیری پیمان‌های دفاعی - امنیتی درون‌سیستمی را برطرف کند.

همچنین مدیریت مناسب دیپلماسی پارلمانی در قالب مجمع مجالس آسیایی، می‌تواند بستر همگرایی نظام‌های شورایی مدیریت شهری را نیز فعال کند که از مصادیق آن می‌توان به برگزاری اولین «اجلاس شهرداران پایتخت‌ها و کلان‌شهرهای آسیایی»^۴ به میزبانی تهران در ۲۹ و ۳۰ آبان ۱۳۸۷ با همکاری شهرداری تهران و دبیرخانه مجمع اشاره کرد که می‌تواند زمینه توسعه همکاری‌های مشترک در حوزه گردشگری، دانش‌افزایی برنامه‌ریزی مدیریت شهری و هم‌افزایی سرمایه‌گذاری را فراهم کند.

تشکیل کارگروه‌های تخصصی و هم‌افزایی مجالس آسیایی در قبال «بازار انرژی

1. continental Civil Society
2. Humanitarian Intervention
3. Organized Crimes
4. Asian Mayors Forum

یکپارچه آسیا»^۱ «بحران حقوق بشر در غزه»^۲ «آسیب‌ها و فرصت‌های جهانی شدن»^۳ «مقابله با انواع و شیوه‌های فساد»^۴ «امنیت زیست‌محیطی»^۵ «امنیت‌سازی بومی و پایدار»^۶ «مقابله با پیامدهای «بحران مالی جهانی»^۷ می‌تواند محور دورنمای مذاکرات «هیئت‌های پارلمانی»^۸ در اجلاس‌های آتی مجمع باشد.

۱-۲. پارلمان اروپا

«اتحادیه اروپا»^۹ در چارچوب اهداف «معاهده لیسبون»^{۱۰} به سمت همگرایی تقنینی حرکت می‌کند^{۱۱} که بالتبع می‌تواند میزان اثربخشی «پارلمان اروپا» و «شورای وزیران»^{۱۲} در دورنمای تحولات منطقه‌ای و بین‌المللی را پررنگ‌تر کند.

1. Asian Integrated Energy Market

در ۲۹ نوامبر ۲۰۰۷ مجمع با هدف ثبات تقاضا و عرضه انرژی، ایجاد انرژی‌های قابل تجدید و کاهش آسیب‌های زیست‌محیطی قطعنامه تأسیس «بازار انرژی یکپارچه آسیا» را تصویب کرد.

برای اطلاع از مفاد کامل قطعنامه به نشانی اینترنتی زیر رجوع شود:

APA/Res/2008/01, Resolution on the Integrated Energy Market in Asia, <http://www.asian.parliament.org/> 29 Nov 2008.

2. Humanitarian Crisis in Gaza

3. Challenge & Opportunities of Globalization

4. Combating Corruption

5. Echological Security

6. Sustainable & Indigenous Security building

7. Global Financial Crisis

8. Parliamentarian Delegations

9. European Union (EU)

10. Lisbon Treaty

۱۱. اولین گام همگرایی اتحادیه اروپا در سال ۱۹۵۱ براساس «بیانیه شومان (Schuman Declaration)» شکل

گرفت که براساس آن «جامعه فولاد و زغال سنگ اروپا (European Coal & Steel Community)» در پاریس

تشکیل شد و متعاقب آن براساس «معاهده رم»؛ «شورای اقتصادی اروپا (European Economic Community)»

ایجاد شد.

12. Council of Ministers

پارلمان اروپا ۷۸۵ عضو دارد^۱ که به مدت پنج سال از طرف جمعیت نزدیک به ۴۹۲ میلیون نفری ۲۷ کشور اتحادیه اروپا به صورت مستقیم انتخاب می‌شوند^۲ و «کارویژه‌های قانون‌گذاری و نظارت بر حسن اجرای امور»^۳ را در قالب «کمیته‌های تخصصی»^۴ انجام می‌دهند^۵ که ریاست کنونی آن از ۱۶ ژانویه ۲۰۰۷ برعهده «هانس گرت پاتریک»^۶ از آلمان است و در مقر «دبیرخانه عمومی»^۷ واقع در «لوکزامبورگ، بلژیک»^۸ اقامت دارد.^۹

در نظام قانون‌گذاری اتحادیه اروپا، شورای وزیران نقش دولت و پارلمان اروپا نقش مجلس را برعهده دارد.

پس از بررسی طرح‌های پیشنهادی در کمیته‌های تخصصی، نمایندگان پارلمان وظیفه «اصلاح، تصویب و یا رد»^{۱۰} قوانین اتحادیه اروپا را برعهده دارند. کارویژه دیگر این پارلمان نظارت بر حسن اجرای امور سازمان‌های مرتبط با اتحادیه

۱. از اول ژانویه ۲۰۰۷ به دلیل پیوستن رومانی و بلغارستان به اتحادیه اروپا، تعداد اعضا از ۷۳۶ نفر به ۷۸۵ نفر افزایش یافت. ولی در انتخابات ۲۰۰۹-۲۰۱۴ باید مجدداً سقف آن حداکثر به ۷۳۶ نفر برسد.

۲. پارلمان اروپا در سال ۱۹۵۲ تأسیس و فعالیت اولیه خود را به صورت «مجمع عمومی Common Assembly» آغاز کرد که ریاست آن برعهده «پاول هنری اسپاک Paul-Henri Spaak» از بلژیک بود. اولین دوره انتخابات نیز در ژوئن ۱۹۷۹ برگزار شد.

۳. پارلمان اروپا می‌تواند در رابطه با موضوع‌های مشخصی با تشکیل «کمیته‌های استعلام Committee of Inquiry» بر فرایند امور نظارت کند.

4. Specialized Committee

5. Welcome to the European Parliament, <http://www.europarl.europa.eu>

6. Hans – Gert Pottering, President of the European Parliament (EPP)

7. The General Secretariat

8. Luxembourg (Belgium)

۹. ریاست پارلمان برای مدت دو سال و نیم انتخاب می‌شود و دارای چهارده معاون است. به عبارتی در هر دوره پنج‌ساله فعالیت، دو بار انتخابات ریاست پارلمان برگزار می‌شود.

10. Amendment, Approvement & Rejection

اروپاست و در برخی موضوع‌ها نیز که به «فرایند تصمیم‌گیری مشترک»^۱ معروف است، لازم‌الاجرا شدن طرح‌های پیشنهادی مستلزم رأی مثبت توأم پارلمان اروپا و شورای وزیران است که در حوزه‌های سیاسی - امنیتی می‌توان به مواردی مانند «امنیت زیست‌محیطی»^۲، «مهاجرت»^۳، «پناهندگی»^۴ و چگونگی عملیاتی شدن تحریم‌های شورای امنیت علیه فعالیت‌های هسته‌ای ایران و یا در حوزه‌های اقتصاد سیاسی به موضوع‌هایی مانند «حمایت از مصرف‌کننده»^۵، «بازار واحد»^۶، «حقوق کارگر»^۷ و نحوه مقابله با «پیامدهای بحران مالی جهانی»^۸ اشاره کرد.

سه هفته در ماه جلسات پارلمان در بروکسل و یک هفته در ماه هنگامی که کمیته‌ها و فراکسیون‌های سیاسی پارلمان نشست مشترک دارند جلسات در استراسبورگ (مرز بین فرانسه و آلمان) برگزار می‌شود.

علت وجود دو مقر برای پارلمان اروپا و عدم پایان فعالیت مقر استراسبورگ، پافشاری فرانسه به دلیل حفظ «غرور ملی»^۹ و تأکید بر مرکزیت این شهر به عنوان نماد دمکراسی است.^{۱۰}

ایالات متحده تلاش می‌کند در صورت عدم موفقیت در گسترش دامنه تحریم‌ها از طریق شورای امنیت، محدودیت‌های جدیدی را خارج از چارچوب سازمان ملل از

1. Co – decision Processing

2. Echological Security

3. Immigration

4. Asylum

5. Consumer Protection

6. Single Market

7. Worker's Rights

8. Global Financial Crisis

9. National Prestige

10. European Parliament Guide, <http://news.bbc.co.uk>

طریق اتحادیه اروپا اعمال کند و با توجه به اینکه هرگونه گسترش تحریم‌های فرآتلانتیک نیازمند تصویب پارلمان اروپاست، تقویت دیپلماسی مجلس شورای اسلامی با این اتحادیه می‌تواند تا حدودی در خنثی‌سازی تلاش‌های آمریکا برای انزوای منطقه‌ای و بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران تأثیرگذار باشد.

برای مثال سخنرانی نمایندگان شاخص و با تجربه مجلس در کمیته‌های تخصصی پارلمان اروپا و یا دعوت هدفمند از آنها برای دیدار از تأسیسات صلح‌آمیز هسته‌ای یا رایزنی آنان با هم‌تایان خود در کمیته‌های تخصصی یا اعضای هیئت‌رئیس مجلس می‌تواند تا حدود زیادی ثبات تصمیم‌گیری فرآتلانتیک میان اروپا و آمریکا برای گسترش عمق و دامنه تحریم‌ها را تضعیف کند.

میزان کارآمدی و اثربخشی رایزنی‌های سیاسی مجلس با پارلمان اروپا مستلزم شناسایی دقیق اهداف، کارویژه‌ها و موقعیت‌سنجی «کمیته‌های پارلمانی»^۱ آن است که هر کدام بین ۲۸ تا ۸۶ عضو، یک رئیس، دبیر و سردفتر دارد که ماهیانه یک یا دو بار جلساتی را در «بروکسل»^۲ برگزار کرده و موضوع‌های تخصصی را به نمایندگان «کمیته‌های فرعی»^۳ ارجاع می‌دهند.

جمهوری اسلامی ایران شایسته است کمیته‌های تخصصی پارلمان اروپا را براساس نیازسنجی امنیت ملی به دو گروه کمیته‌های راهبردی و غیرراهبردی تقسیم و در قبال هر کدام، از رویکردهای مناسب استفاده کند. همچنین برای تقویت ضریب نفوذ لابی پارلمانی توصیه می‌شود نمایندگان شاخص و تأثیرگذار پارلمان اروپا

---

1. Parliamentary Committee
2. Brussels
3. Sub Committee

توسط نمایندگی‌های سیاسی جمهوری اسلامی ایران در اتحادیه اروپا شناسایی و شیوه‌های نفوذ لابی پارلمانی بر هر کدام از آنها مشخص شود، به عبارتی برای ارتقای کارآمدی دیپلماسی مجلس در چهار حوزه دفاعی، امنیتی، هسته‌ای و سیاست خارجی، شایسته است کمیته‌ها و «نمایندگان پارلمان اروپا»^۱ براساس «الگوی طبقه‌بندی موزاییکی و شطرنجی» اولویت‌بندی شوند.

بیست‌ودو کمیته تخصصی پارلمان اروپا که اغلب جلسات آن در بروکسل برگزار می‌شود در جدول زیر آمده است:

---

1. Members of the European Parliament (MEPs)

جدول ۱. کمیته‌های تخصصی پارلمان اروپا

نام کمیته‌ها	نام کمیته‌ها
روابط خارجی	گردشگری و حمل‌ونقل
Foreign Affairs (AFET)	Transport & Tourism (TRAN)
حقوق بشر	توسعه منطقه‌ای
Human Rights (DROI)	Regional Development (REGI)
دفاع و امنیت	توسعه روستایی و کشاورزی
Security & Defence (SEDE)	Agriculture & Rural Development (AGRI)
توسعه	ماهیگیری
Development (DEVE)	Fisheries (PECH)
تجارت خارجی	آموزش و فرهنگ
International Trade (INTA)	Culture & Education (CULT)
بودجه	امور حقوقی
Budget (BUDG)	Legal Affairs (JURI)
کنترل بودجه	امور داخلی، قضایی و آزادی‌های مدنی
Budgetary Control (CONT)	Civil Liberties, Justice & Home Affairs (LIBE)
امور مالی و اقتصادی	امور قانون اساسی
Economic & Monetary Affairs (ECON)	Constitutional Affairs (AFCO)
امور اجتماعی و اشتغال	تساوی جنسی و حقوق زنان
Employment & Social Affairs (EMPL)	Women's Rights & Gender Equality (FEMM)
امنیت غذایی، بهداشت عمومی و محیطی	دادخواست
Environment, Public Health & Food Safety (ENVI)	Petitions (PETI)
انرژی، تحقیقات و صنایع	کمیته فرعی تغییرات آب و هوایی
Industry, Research & Energy (ITRE)	Climate Change (CLIM)
حمایت از مصرف‌کننده و بازارهای داخلی	
Internal Market & Consumer Protection (IMCO)	

Source: <http://europa.eu>۳-۱. اتحادیه بین‌المجالس^۱

این سازمان در سال ۱۸۸۹ توسط «ویلیام راندل کرمر»^۲ از انگلستان و «فردریک پاسی»^۳ از فرانسه در پاریس پایه‌گذاری شد و هم‌اکنون دارای ۱۵۴ عضو اصلی و ۸ «عضو همکار»^۴ است. «مقر اتحادیه»^۵ در ژنو سوئیس قرار دارد^۶ و ریاست آن از اول ژانویه ۲۰۰۹ به مدت سه سال برعهده «تئوبن گریراب، رئیس مجلس نامیبیا»^۷ است که در جلسه ۱۸۳ شورای حکام به تاریخ ۱۵ اکتبر ۲۰۰۸ به‌این سمت منصوب شد. فعالیت‌های اتحادیه بین‌المجالس در شش «گروه جغرافیای سیاسی»^۸ تقسیم شده است و جمهوری اسلامی ایران در زیرمجموعه «گروه آسیا پاسیفیک» قرار دارد.^۹

1. Inter – parliamentary Union (IPU)

2. William Randal Cremer

3. Fredric Passy

4. Associate Members

5. Union's Headquarters

۶. تاکنون سه بار مقر اتحادیه تغییر کرده است. در ۱۸۹۲ - ۱۹۱۱ برن سوئیس، ۱۹۱۱ - ۱۹۱۴ بروکسل بلژیک، ۱۹۱۴ - ۱۹۲۰ اسلو بلژیک و از ۱۹۲۰ تاکنون ژنو سوئیس.

7. Mr. Theo – Ben Gurirab, Speaker of the National Assembly of the Republic of Namibia

8. Geopolitical Groups

۹. شش گروه جغرافیای سیاسی اتحادیه بین‌المجالس و مقر آنها عبارتند از: گروه آفریقا (۴۲ عضو) در آبیجان ساحل عاج، گروه کشورهای عربی (۱۷ عضو) در دمشق، گروه آسیا پاسیفیک (۲۶ عضو) و مقر آن در آنتاریو کانادا، گروه اوراسیا (۷ عضو) و مقر آن در بلاروس، گروه آمریکای لاتین و حوزه دریای کارائیب (۱۹ عضو) و مقر آن در مونته‌ویدئو اروگوئه، گروه به‌علاوه ۱۲ (۴۵ عضو) و مقر آن در لندن.

در ماده (۲۵) اساسنامه به وظایف و کارویژه‌های گروه‌های جغرافیای سیاسی اشاره شده است.

جدول ۲. «ساختار اتحادیه بین‌المجالس»^۱

بخش‌های اتحادیه	اعضا	کارویژه‌ها	مدت مأموریت
مجمع ^۲	هیئت‌های پارلمانی کشورهای عضو (سالی دو بار تشکیل جلسه می‌دهد که تاریخ و مکان آن توسط شورای حکام تعیین می‌شود. ^۳ تعداد نمایندگان هیئت‌های پارلمانی متناسب با جمعیت آنهاست)	«تهیه دستور العمل اجلاس‌های اتحادیه» ^۴ - برگزاری «جلسات فوق‌العاده» ^۵ - به تشخیص ریاست مجمع و یا پارلمان کشورهای عضو - تصویب اصلاحیه‌های اساسنامه	--
شورای حکام ^۶	هر عضو شورا سه نماینده در این شورا دارد	- تعیین تعداد و برنامه کمیته‌های تخصصی - تهیه گزارش و پیش‌نویس قطعنامه‌ها - تصویب بودجه و برنامه‌های سالیانه - پذیرش و اخراج اعضا - انتخاب اعضای کمیته اجرایی - انتصاب دبیرکل اتحادیه - بررسی طرح‌های اصلاحی اساسنامه	--
کمیته اجرایی ^۷	ریاست اتحادیه، «رئیس کمیته هماهنگی نشست‌های پارلمان زنان» ^۸ و ۱۵ نماینده پارلمان کشورهای عضو (۱۲ عضو از ۱۵ عضو باید از اعضای شورای حکام و حداقل سه عضو آن از نمایندگان زن باشند)	- پیگیری و نظارت بر مصوبات شورای حکام	۴ سال

1. The Organs of the IPU
2. Assembly

۳. بندهای «۱» و «۲» ماده (۹) اساسنامه.

۴. بند «۱» ماده (۱۴) اساسنامه.

5. Extra Ordinary Session
6. Governing Council

در ماده (۲۱) اساسنامه به وظایف شورای حکام اشاره شده است.

7. Executive Committee

در ماده (۲۴) اساسنامه وظایف کمیته اجرایی به‌طور کامل اشاره شده است.

8. President of the Coordinating of Woman Parliament Meeting

بخش‌های اتحادیه	اعضا	کارویژه‌ها	مدت مأموریت
دبیرخانه ^۱	—	- مدیریت کارمندان، حسن اجرای امور، ارائه بودجه پیشنهادی و برنامه کاری - تقاضا از شورای حکام برای برگزاری اجلاس‌های ضروری در شرایط بحرانی	۴ سال (به پیشنهاد کمیته اجرایی و انتصاب شورای حکام)

Source: <http://www.ipu.org>

مجمع عمومی سالی دوبار تشکیل جلسه می‌دهد و اجلاس ۱۱۹ آن به تاریخ ۱۳ تا ۱۵ اکتبر ۲۰۰۸ (۲۲ تا ۲۴ مهر ۱۳۸۷) با حضور نمایندگان ۱۵۰ کشور در ژنو برگزار شد که پارلمان فلسطین نیز به‌عنوان یکی از اعضای اصلی انتخاب شد^۲ و اجلاس ۱۲۰ آن به تاریخ ۵ تا ۱۰ آوریل ۲۰۰۹ (۱۷ تا ۲۲ فروردین ۱۳۸۸) در پایتخت اتیوپی، آدیس‌آبابا، برگزار می‌شود. به منظور حضور فعال هیئت پارلمانی جمهوری اسلامی ایران، مهم‌ترین محورهای موضوعی این اجلاس عبارت‌اند از:

- انتخاب رئیس و معاون رئیس مجمع عمومی،
- مباحث عمومی پیرامون تحولات مهم سیاسی، اقتصادی و اجتماعی در جهان،
- جایگاه پارلمان‌ها در خلع سلاح هسته‌ای فراگیر و اجرای «معاهده منع جامع

در بند «۲» ماده (۲۶) اساسنامه به وظایف دبیرکل اشاره شده است.

دبیرکل اتحادیه تا پایان سال ۲۰۰۸ آندرس جانسون (Mr. Anders B. Johnson) از سوئد است که از سال ۱۹۹۸ این مسئولیت را برعهده دارد و قبل از پیوستن به این اتحادیه در سال ۱۹۹۱، به مدت ۱۵ سال در «اداره کمیساری عالی پناهندگان سازمان ملل» فعالیت می‌کرد.

۲. برای اطلاع بیشتر در رابطه با اهداف و کارویژه‌های این اتحادیه به نشانی اینترنتی زیر رجوع شود:

<http://www.ipu.org>

آزمایش‌های هسته‌ای»^۱،

- امنیت زیست‌محیطی و الگوهای توسعه پایدار،

- آزادی بیان و اطلاعات،

- اصلاحیه برخی مفاد اساسنامه.^۲

مجمع عمومی سازمان ملل با تصویب قطعنامه‌ای به تاریخ ۱۱ نوامبر ۲۰۰۸ خواستار گسترش همکاری‌های دوجانبه با اتحادیه بین‌المجالس شده که می‌تواند ضریب نفوذ و تأثیرگذاری این نهاد پارلمانی بین‌المللی را دوچندان کند^۳ و دورنمای سازنده‌ای را برای همکاری‌های مشترک پارلمانی در جهت حمایت‌های تقنینی فرامنطقه‌ای مقابله با خشونت، امنیت غذایی، بحران مالی جهانی، تروریسم و تقویت نقش پارلمان‌ها در توسعه نظام تصمیم‌گیری امنیتی، سیاسی و اقتصادی ترسیم کند.^۴ از طرفی متولیان دیپلماسی مجلس شورای اسلامی با رایزنی‌های سیاسی هدفمند در حاشیه نشست‌های مجمع بین‌المجالس، می‌توانند نقش مؤثری را برای دستیابی به یک فرمول مشترک پارلمانی در حل و فصل چالش‌های منطقه‌ای و جهانی ارائه کنند.

1. Comprehensive Nuclear - test - ban Treaty (CTBT)
2. 120th IPU Assembly (Ethiopia), 5 – 10 April 2009, Agenda of the Assembly, <http://www.ipu.org>

۳. برای دیدن متن کامل قطعنامه به نشانی اینترنتی زیر رجوع شود:

Cooperation between the United Nations and Inter – Parliamentary Union, <http://www.ipu.org>, 11 November 2008.

۴. در بند «۳» ماده (۱) اساسنامه اتحادیه اشاره شده «مجمع برای تسهیل و تسریع دستیابی به اهداف مشترک، از انعقاد توافق‌نامه‌های همکاری با سازمان ملل، سازمان‌های منطقه‌ای بین‌المجالس و سایر سازمان‌های بین‌المللی دولتی و غیردولتی حمایت می‌کند».

برای دیدن متن کامل اساسنامه اتحادیه بین‌المجالس به نشانی اینترنتی زیر رجوع شود:

Statutes of the Interparliamentary Union, <http://www.ipu.org/strct-e/statutes-new.htm>

کمیته‌ها و کارگروه‌های تخصصی اتحادیه بین‌المجالس

- کمیته دائمی صلح و امنیت بین‌الملل،^۱

- کمیته دائمی تجارت و توسعه پایدار،^۲

- کمیته دائمی دموکراسی و حقوق بشر،^۳

- کمیته حقوق بشر پارلمانی،^۴

- کمیته تشویق احترام به قوانین بشردوستانه بین‌المللی،^۵

- کمیته چالش‌های خاورمیانه،^۶

- گروه مشاور مهار بیماری ایدز،^۷

- گروه مشاور کمیته اتحادیه بین‌المجالس در امور سازمان ملل.^۸

گفتار دوم - راهکارهای توسعه دیپلماسی پارلمانی جمهوری اسلامی ایران

به‌منظور توسعه عمق استراتژیک دیپلماسی مجلس شورای اسلامی، توصیه می‌شود اقدام‌های زیر مورد توجه متولیان امر قرار گیرد:

1. Standing Committee on Peace & International Security
2. Standing Committee on Sustainable Development, Finance & Trade
3. Standing Committee on Democracy & Human Rights
4. Committee on the Human Rights of Parliamentarians
5. Committee to Promote Respect for International Humanitarian Law
این کمیته و گروه مقابله با بیماری ایدز در آوریل ۲۰۰۸ با تصویب شورای حکام فعالیت خود را آغاز کردند.
6. Committee on Middle East
7. Advisory Group on HIV/AIDs
8. Advisory Group of the IPU Committee on United Nations Affairs

۲-۱. افزایش تمرکز بر «تروئیکای پارلمان اروپا»

متولیان دیپلماسی مجلس شورای اسلامی برای مهندسی مناسب زمان و حداکثرسازی کارآمدی لابی‌های پارلمانی شایسته است مهندسی مذاکرات را بیشتر به سمت کشورهای متمرکز کنند که بیشترین تعداد نمایندگان را در پارلمان اروپا دارند. برای مثال سه کشور آلمان، فرانسه و انگلستان (که به تروئیکای اتحادیه اروپا معروف هستند) به ترتیب با ۹۹، ۷۸ و ۷۸ نماینده بیشترین کرسی را در میان ۲۷ کشور عضو اتحادیه اروپا دارا هستند.

۲-۲. تقویت لابی مجلس شورای اسلامی متناسب با آرایش و ترکیب

فراکسیون‌های پارلمان اروپا

به دلیل اینکه احزاب اکثریت پارلمان بودجه بیشتری را دریافت می‌کنند، نمایندگان بیشتری را وارد کمیسیون‌های تخصصی می‌کنند و همچنین زمان بیشتری را بر مهندسی افکار عمومی پارلمان اروپا در اختیار دارند، شایسته است احزاب اتحادیه اروپا به دقت واکاوی شوند تا بتوان با تقویت توان دیپلماتیک فراکسیون‌ها و احزاب مجلس شورای اسلامی، بخشی از رایزنی‌های سیاسی را در قالب تعامل فراکسیون‌ها انجام داد. هر حزب سیاسی پارلمان اروپا باید حداقل دارای ۱۹ عضو از ۵ کشور اتحادیه اروپا باشد که براساس «علاقه‌های سیاسی»^۱ سازمان‌دهی می‌شوند.

1. Political Allegiance

جدول ۳. آرایش و نحوه توزیع فراکسیون‌ها و احزاب پارلمان اروپا^۱

تعداد کرسی‌ها	علامت اختصاری*	نام احزاب
۲۷۸	European People's Party (Christian Democrat) & European Democrats (EPP-ED)	حزب مردم و فراکسیون دمکرات اروپا (دمکرات مسیحی)
۲۱۶	Socialist Group (PES)	گروه‌های سوسیالیست
۱۰۴	Alliance of Liberals and Democrats for Europe (ALDE)	اتحادیه نمایندگان لیبرال و دمکرات
۴۴	Union for Europe of the Nations (UEN)	اتحادیه ملت‌های اروپا
۴۲	Greens/ Europe Free Alliance (Greens/ EFA)	احزاب سبز
۴۱	European United Left – Nordic Green Left (EUL/ NGL)	احزاب چپ‌گرای کشورهای اروپای شمالی
۲۴	Independence / Democracy (ID)	دمکرات‌های مستقل
۲۳	Identity, Tradition & Sovereignty (ITS)	احزاب سنتی و محافظه کار
۱۳	Non – attached members & temporarily vacant seats (NI)	نمایندگان مستقل
۷۸۵	مجموع	

Source: <http://europa.eu>

* Abbreviation

لازم به یادآوری است لابی‌های رژیم صهیونیستی با توجه به نفوذ پارلمان اروپا در فرایند سیاست خارجی کشورهای عضو، حضور فعالی را در کمیته‌های تخصصی این پارلمان دارند. برای مثال می‌توان به سخنرانی «تزیب لیونی»^۲ وزیر خارجه و معاون نخست وزیر این رژیم در دوم دسامبر ۲۰۰۸ (۱۲ آذر ۱۳۸۷) در کمیته سیاست خارجی پارلمان اروپا اشاره کرد که جهت‌گیری غالب سخنرانی به سمت

1. Party Groups

2. Tzipi Livni

راهکارهای افزایش فشار بر جمهوری اسلامی ایران متمرکز شده بود.^۱ همچنین سازمان منافقین نیز با دعوت از برخی نمایندگان عضو این پارلمان برای سخنرانی در تظاهرات سازمان‌دهی شده خود، از آنان برای رفع موانع قانونی خروج نام خود از لیست گروه‌های تروریستی اقدام می‌کنند که از مصادیق آن می‌توان به سخنرانی «کارین رزتارینس» نماینده اتریشی این پارلمان در تجمع گروهک منافقین در جلوی ساختمان سازمان انرژی اتمی در وین و تقاضا برای حذف این سازمان از فهرست حامیان تروریست اشاره کرد.

۲-۳. توجه ویژه دیپلماسی مجلس شورای اسلامی به کشورهای برخوردار

از نظام سیاسی پارلمانی

در «نظام‌های سیاسی پارلمانی»،^۲ قوه مقننه نقش محوری را در فرایند سیاست‌گذاری خارجی و امنیتی برعهده دارد و مجلس به‌عنوان «رئیس حکومت»^۳ و رهبر حزب اکثریت غالباً به‌عنوان «رئیس دولت»^۴ فعالیت می‌کند که می‌تواند به‌صورت «تک‌مجلسی یا دومجلسی»^۵ باشد و این با «نظام سیاسی ریاستی»^۶ مانند فرانسه و ایالات متحده که در آن رئیس‌جمهور از قدرت بالایی در ساختار سیاسی برخوردار بوده و همچنین احتمال دارد قدرت پارلمان و دولت در اختیار دو حزب مخالف باشد، متفاوت است.

1. AFET meets the Minister of Foreign Affairs of the state of Israel, [http://www.europarl.europa.eu/ 2 December 2008](http://www.europarl.europa.eu/2 December 2008)

2. Parliamentary Political System

3. Head of State

4. Head of Government

5. Unicameral or Bicameral

6. Presidential Political System

برخی نکات قابل توجه در این حوزه عبارت‌اند از:

- به دلیل نقش تأثیرگذار احزاب در نظام‌های سیاسی پارلمانی، شایسته است همسو با توسعه روابط بین‌المجالس میان کمیسیون‌ها و کمیته‌های تخصصی، برنامه راهبردی نیز برای تعامل سازنده فراکسیون‌ها و تشکل‌های مجلس به‌ویژه با «نظام‌های پارلمانی دوحزبی»^۱ مانند انگلستان سازمان‌دهی شود، زیرا این‌گونه نظام‌ها برعکس «نظام‌های پارلمانی چندحزبی»^۲ مانند ایتالیا و هند از ثبات بیشتری برخوردار هستند.

- اولویت‌بندی و شاخص‌گذاری کشورهای برخوردار از «نظام سیاسی پارلمانی».

متولیان دیپلماسی مجلس شورای اسلامی به‌منظور حداکثر بهره‌وری از ظرفیت‌های قوه مقننه، مدیریت مناسب زمان و فرصت‌سازی، شایسته است در گام اول کشورهای برخوردار از نظام پارلمانی را براساس ساختار دوحزبی یا چندحزبی و همچنین جایگاه آنها در راهبرد دفاعی - امنیتی جمهوری اسلامی ایران طبقه‌بندی و در قبال هر کدام از سیاست‌های جداگانه‌ای استفاده کند که در دیپلماسی پارلمانی به رویکرد شطرنجی و موزاییکی معروف است.

برای مثال گسترش هدفمند روابط بین‌المجالس با برخی کشورهای دارای نظام پارلمانی مانند آلبانی (به‌عنوان کشور مسلمان در اتحادیه اروپا)، بنگلادش و پاکستان (به‌عنوان دو کشور پر جمعیت جهان اسلام)، عراق (نقش تأثیرگذار احزاب شیعه در پارلمان)، ترکیه (کشور همسایه مسلمان، عضو ناتو و حلقه اتصال به اروپا)، هند و ژاپن (قدرت اقتصادی و نیاز راهبردی به واردات انرژی)، آلمان، ایتالیا، انگلستان،

1. Bi - party Parliamentary System

2. Multi - Party Parliamentary System

اسپانیا (نقش آنها در رایزنی‌های دیپلماسی هسته‌ای پارلمانی و جایگاه بالای آنها در معادلات اقتصادی بین‌المللی) و ... می‌تواند به نحوی عمق نفوذ استراتژیک مجلس شورای اسلامی در تحولات خارجی را تقویت کند.

۲-۴. تقویت دیپلماسی پارلمانی میان سه کشور فارسی زبان

یکی از شیوه‌های تقویت عمق استراتژیک نرم‌افزاری نظام، تقویت پایه‌های روابط گروه‌های دوستی پارلمانی میان سه کشور فارسی زبان ایران، افغانستان و تاجیکستان است.

تسهیل و تسریع دسترسی به منابع غنی ادبیات فارسی با همکاری دیپلمات‌های فرهنگی، حمایت از کرسی‌های تقویت زبان فارسی در دانشگاه‌ها، تأسیس کتابخانه‌های فارسی زبان و توسعه همکاری‌های رسانه‌ای مانند نمایش فیلم و سریال با هدف عمق بخشی به گستره نفوذ هویت ایرانی - اسلامی برخی از اقدام‌هایی است که می‌تواند به تحکیم علقه‌های هویت‌ساز فرهنگی میان سه کشور کمک کند.

۲-۵. طبقه‌بندی نهادهای تقنینی بین‌المللی از رویکرد امنیت ملی

یکی از نیازهای دیپلماسی پارلمانی جمهوری اسلامی ایران، مطالعات بنیادین و تطبیقی ساختارهای تقنینی بین‌المللی براساس میزان اهمیت و تأثیرگذاری آن در معادلات امنیتی، سیاسی و اقتصادی منطقه‌ای و جهانی است.

برخی ساختارهای بین‌المللی پارلمانی عبارت‌اند از:

- اجلاس شورای اروپا،

- شورای پارلمان اروپا،

- اتحادیه پارلمانی کشورهای حوزه آند،^۱
- اتحادیه پارلمانی آمریکای مرکزی،^۲
- مجمع قانون‌گذاری شرق آفریقا،^۳
- کمیته بین پارلمانی اتحادیه مالی و اقتصادی آفریقای غربی،^۴
- اتحادیه پارلمانی آمریکای لاتین،^۵
- اتحادیه پارلمانی جامعه اقتصادی کشورهای آفریقای غربی،^۶
- مجمع پارلمان شورای اروپا.^۷

۲-۶. آشنایی متولیان دیپلماسی پارلمانی با نوع، دامنه و عمق تهدیدهای

سیاسی - امنیتی

هر میزان بر سطوح معرفتی و تحلیلی نمایندگان پیرامون تهدیدهای کوتاه‌مدت، میان‌مدت و راهبردی و یا میزان عمق، دامنه و ضریب آسیب‌رسانی آنها افزوده شود، به همان میزان دیپلماسی پارلمانی توسعه می‌یابد.

در علم «مدیریت استراتژیک»^۸ امنیت به معنای فقدان تهدید در عمق استراتژیک داخلی و خارجی است و متولیان امر در گام اول شایسته است با رویکرد «معرفت‌شناسی و ماهیت‌شناسی»^۹ نسبت به شاخص‌گذاری، توصیف و طبقه‌بندی

1. Andean Parliament
 2. Central American Parliament
 3. East African Legislative Assembly
 4. Inter - parliamentary Committee of the West African Economic and Monetary Union
 5. Latin American Parliament
 6. Parliament of the Economic Community of West African States
 7. Parliament Assembly of the Council of Europe
 8. Strategic Management
 9. Expistemologic & Unthologic Approach

تهدیدهای فراروی نظام اقدام کنند تا حداکثر بهره‌وری از پتانسیل‌های بالقوه و بالفعل منابع قدرت حاصل شود.

مهم‌ترین تهدیدهایی که می‌تواند ثبات امنیتی یک نظام سیاسی را با چالش مواجه کند طبق جدول زیر قابل تفکیک است:

جدول ۴. نوع و دامنه تهدیدهای احتمالی امنیت ملی

دوره	نوع تهدید	فشار	عرصه	ابزار	هدف تهاجم
کوتاه‌مدت	سخت	خارجی	مرزها و حوزة برون‌مرزی	نیروهای مسلح	انهدام تأسیسات حیاتی، اقتصادی یگان‌های نیروهای مسلح و تهدید تمامیت ارضی
میان‌مدت	نیمه‌سخت	داخلی - خارجی	داخل کشور، سازمان‌ها و ستاد	روش‌های براندازانه مانند گسترش دامنه تحریم‌ها	تخریب ثبات امنیتی اقتصادی
بلندمدت	نرم	داخلی - خارجی	نهادهای دانشجویی، صنفی، فرهنگی و اجتماعی اقلیت‌های قومی - فرقه‌ای	غالب ابزارهای دیپلماسی عمومی و روانی - رسانه‌ای	تضعیف ثبات امنیتی اجتماعی، فرهنگی

متولیان دیپلماسی مجلس شورای اسلامی شایسته است در برابر هر کدام از تهدیدهای فوق‌الذکر از شیوه‌ها و ابزارهای متفاوتی استفاده کنند، برای مثال افزایش رایزنی با پارلمان اروپا برای زیر سؤال بردن مشروعیت تحریم‌های فرآتلانتیک

ایالات متحده در راستای مهار تهدیدهای میان‌مدت، رایزنی‌های دوجانبه پارلمانی با پاکستان برای کاهش تنش‌های فرقه‌ای در راستای مهار تهدیدهای نرم یا تعامل هیئت‌های پارلمانی جمهوری اسلامی ایران با کشورهای حاشیه خلیج فارس برای دستیابی به یک مدل امنیت بومی و پایدار در جهت مهار تهدیدهای کوتاه‌مدت ارزیابی می‌شود.

۲-۷. بررسی فرصت‌ها و آسیب‌های تقویت نفوذ لابی پارلمانی ایران در کنگره آمریکا از رویکرد امنیت ملی

گسترش عمق و دامنه تحریم‌ها به‌عنوان یکی از ابزارهای جنگ اقتصادی ایالات متحده برای تضعیف نظام جمهوری اسلامی ایران به‌کار می‌رود و با توجه به لازم‌الاجرا شدن تحریم‌ها پس از تصویب مجلس سنا و همچنین اهمیت لابی‌ها در فرایند قانون‌گذاری کنگره ایالات متحده شایسته است متولیان امر نسبت به راهکارهایی که می‌تواند به‌صوت غیرمستقیم قدرت لابی ایران را در فرایند قانون‌گذاری و سیاست‌گذاری در آمریکا افزایش دهد را مورد توجه قرار دهند. به‌ویژه اینکه پس از انتخابات ریاست جمهوری و مجلس سنا در چهارم نوامبر ۲۰۰۸ آرایش سناتورها به نفع حزب دمکرات تغییر محسوسی پیدا کرده است.

لازم به یادآوری است هم‌زمان با انتخابات ریاست جمهوری آمریکا، رقابت دو حزب دمکرات و جمهوریخواه برای تصاحب یک‌سوم کرسی‌های مجلس سنا (۳۵ نفر) نیز آغاز می‌شود.

تا قبل از انتخابات ۲۳ نماینده حزب جمهوریخواه و ۱۲ نماینده سهم حزب دمکرات بود، ولی با پیروزی نامزدهای حزب دمکرات آرایش مجلس سنای آمریکا به صورت جدول زیر تغییر کرده است:

جدول ۵. آرایش نمایندگان حزب دمکرات و جمهوریخواه در مجلس سنا

۲۰۰۸	۲۰۰۶	۲۰۰۴	۲۰۰۰	۱۹۹۸	۱۹۹۶	
۴۱	۵۰	۵۰	۵۴	۵۵	۵۳	حزب جمهوریخواه*
۵۴	۴۸	۵۰	۴۶	۴۵	۴۷	حزب دموکرات**
۵	۲	۰	۰	۰	۰	سایر احزاب

Source: Alex Tanzi, U.S. Running Senate Count, <http://www.bloomberg.com>, Nov 5, 2008.

* Republican Party

** Democratic Party

۲-۸. الگوسازی مجلس شورای اسلامی از تجربه برخی کشورهای نظام‌های

پارلمانی توسعه‌یافته

مجلس شورای اسلامی بدون متحمل شدن هزینه‌های عملیاتی کردن شیوه‌های آزمون و خطا می‌تواند با کاربست مناسب برخی تجربه پارلمان‌های توسعه‌یافته، در جهت الگوسازی و انسجام بخشی راهبرد دیپلماسی پارلمانی بهره‌برداری کند. برای مثال رؤسای کمیته‌های تخصصی پارلمان اروپا، اولویت‌ها و برنامه‌های کاری خود را در نشستی با عنوان «کنفرانس رؤسای کمیته‌ها»^۱ هماهنگ می‌کنند که این موضوع می‌تواند مورد توجه مجلس شورای اسلامی نیز قرار گرفته و رؤسای کمیسیون‌های تخصصی با هدف کارآمدسازی طرح‌ها و لوایح نشست‌هایی را به صورت فصلی یا در زمان‌های لازم برگزار کنند.

1. Conference of Committee Chairmen

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

یکی از روش‌های تقویت عمق استراتژیک خارجی، حداکثرسازی بهره‌وری از ظرفیت بالای دیپلماسی پارلمانی در سه سطح منطقه‌ای، قاره‌ای و فرامنطقه‌ای است.

«توسعه همکاری‌های پارلمانی»^۱ می‌تواند بستر انعقاد تفاهم‌نامه‌های دفاعی - امنیتی دوجانبه یا چندجانبه میان کمیته‌های تخصصی مجلس با همتایان پارلمانی خود در کشورهای منطقه به‌ویژه کشورهای اسلامی و همسایه با هدف ارتقای «همگرایی و توسعه منطقه‌ای»^۲ را فراهم کند.

از طرفی شایسته است نقش فراکسیون نمایندگان زن مجلس در سازمان‌های بین‌المللی پارلمانی پررنگ‌تر شود، زیرا علاوه بر انعکاس مناسبی از حضور فعال زنان در عرصه‌های قانون‌گذاری، می‌تواند تاحدودی زمینه‌های بهره‌وری از ظرفیت‌های پارلمانی بین‌المللی که مختص زنان است را فراهم کند. برای مثال از ۱۵ عضو شورای اجرایی اتحادیه بین‌المجالس باید حداقل ۳ نماینده آن از زنان باشد^۳ یا نزدیک به یک‌سوم نمایندگان پارلمان اروپا را زنان تشکیل می‌دهند.

توصیه می‌شود راهبرد دیپلماسی پارلمانی جمهوری اسلامی ایران به سمتی جهت‌گیری شود که زمینه عضویت نمایندگان کارآمد و باتجربه مجلس در زیرساخت‌های تأثیرگذاری مانند شورای حکام، شورای اجرایی یا عضویت در کمیته‌های تخصصی اتحادیه‌های بین‌المللی پارلمانی فراهم شود.

از طرفی بررسی اهداف و کارویژه‌های کمیته‌های فعال و کارگروه‌های اتحادیه

1. Expansion of Parliamentary Cooperation

2. Regional Integration & Development

3. Executive Council, <http://www.ipu.org>

بین‌المجالس بیانگر این است که گفتمان‌های نرم‌افزارگرایانه مانند حمایت از گسترش حقوق بشر و دموکراسی، نقش مهمی را در جهت‌گیری فعالیت‌ها و کارویژه‌های این نهاد پارلمانی بین‌المللی ایفا می‌کند که از مصادیق آن می‌توان به برگزاری «سومین کنفرانس کمیته‌های پارلمانی کشورهای عضو در رابطه با موقعیت زنان و عدالت جنسی»^۱ در «مرکز کنفرانس بین‌المللی ژنو»^۲ به تاریخ دوم تا چهارم دسامبر ۲۰۰۸ (۱۲ تا ۱۴ آذر ۱۳۸۷) با محوریت «خشونت علیه زنان»^۳ اشاره کرد.

به‌همین دلیل متولیان دیپلماسی پارلمانی جمهوری اسلامی ایران شایسته است با دانش‌افزایی در رابطه با جنبه‌های نظام مردم‌سالاری دینی و همچنین پتانسیل‌های بالای حقوق بشر اسلامی، بستر حضور فعال و مؤثر در نشست‌های تخصصی مجامع بین‌المللی را فراهم کنند.

برخی دیگر از راهکارهایی که می‌تواند به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم عمق استراتژیک دیپلماسی پارلمانی جمهوری اسلامی ایران را توسعه دهد عبارت‌اند از:

- توسعه‌بخشی مردم‌سالاری دینی با مشارکت افزایی در نظام‌های انتخاباتی،
- حمایت تقنینی - نظارتی مجلس شورای اسلامی از ایجاد و گسترش احزاب قدرتمند در کشور مانند قانونمند شدن و تناسب داشتن کمک‌های مالی به احزاب،
- تقویت مدیریت دانش نظام قانون‌گذاری از طریق افزایش هم‌اندیشی میان کمیسیون‌ها و کمیته‌های تخصصی مجلس با کانون‌های نخبه‌پروری یا توسعه محیط‌های وب پارلمانی برای تعامل سازنده با کانون‌های فکری در محیط‌های مجازی،

1. Third Conference for members of Parliamentary Committees on the status of Women and other Committees dealing with gender quality
2. Geneva International Conference Centre (CICG)
3. Violence against Women

- کاربست مناسب برخی تجربه‌های سازنده دیپلماسی پارلمانی کشورهای توسعه‌یافته،

- حمایت از سرمایه‌های اجتماعی با هدف تقویت وحدت ملی و سطح رضایتمندی عمومی،

- تقویت مدیریت استراتژیک دیپلماسی دفاعی - امنیتی پارلمانی از طریق افزایش تعامل فکری میان قوه مقننه با شورای عالی امنیت ملی (تهیه پیش‌نویس سند دفاع ملی) یا مجمع تشخیص مصلحت نظام (اولویت‌های دفاعی - امنیتی برنامه توسعه پنج‌ساله)،

- سازمان‌دهی کمیته پارلمانی مقابله با گسترش احتمالی عمق و دامنه تحریم‌ها و تأثیر آن بر ردیف‌های بودجه یا طرح‌ها و لوایح مصوب مجلس،

- بررسی راهکارهای تقویت قدرت لابی ایران در کنگره آمریکا،

- آسیب‌شناسی دورنمای تهدیدهای احتمالی انعقاد توافق‌نامه امنیتی دوجانبه آمریکا و عراق و احتمال انعقاد قراردادهای مشابه با برخی کشورهای همسایه مانند افغانستان و پاکستان،

- بررسی اطلس جغرافیایی نحوه آرایش پایگاه‌های نظامی آمریکا و ناتو حلقه‌های امنیتی پیرامون جمهوری اسلامی ایران،

- آسیب‌شناسی رویه شدن گنجانیدن مطالعات ادعایی غرب در متن گزارش‌های مدیرکل آژانس و تأثیر آن بر ثبات امنیت اطلاعات طبقه‌بندی شده نظامی،

- تهیه اطلس توزیع پراکندگی نخبگان ایرانی مقیم خارج از کشور به‌ویژه در مراکز استراتژیک اتحادیه اروپا و ایالات متحده.

منابع و مأخذ

1. <http://www.asianparliament.org/index.htm>
2. APA/Res/2008/01, Resolution on the Integrated Energy Market in Asia, <http://www.asian.parliament.org/> 29 Nov 2008
3. Welcome to the European Parliament, <http://www.europarl.europa.eu>
4. European Parliament Guide, <http://news.bbc.co.uk>
5. 120th IPU Assembly (Ethiopia), 5 – 10 April 2009, Agenda of the Assembly.
6. Cooperation between the United Nations and Inter – Parliamentary Union, <http://www.ipu.org>, 11 November 2008
7. Executive Council, <http://www.ipu.org>
8. AFET meets the Minister of Foreign Affairs of the state of Israel, <http://www.europarl.europa.eu/> 2 December 2008
9. Alex Tanzi, U.S. Running Senate Count, <http://www.bloomberg.com>, Nov 5, 2008
10. <http://europa.eu/>
11. Statutes of the Interparliamentary Union, <http://www.ipu.org/structure/statutes-new.htm>

عنوان گزارش: دیپلماسی پارلمانی و جایگاه آن در راهبرد سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران

Report Title: Parliamentary Diplomacy & it's Position on Iran Foreign Policy Strategy

نام دفتر: مطالعات سیاسی (گروه دفاعی، کمیته مطالعات امنیتی - هسته‌ای)

تهیه و تدوین: تقی طالبی

ناظران علمی: محمدحسین دیده‌گاه و مصطفی دلاورپوراقدم

متقاضی: معاونت پژوهشی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی و معادل انگلیسی آنها:

۱. دیپلماسی پارلمانی (Parliamentary Diplomacy)

۲. همکاری‌های بین‌المجالس (Inter - parliamentary Cooperations)

۳. مذاکرات دوجانبه یا چندجانبه پارلمانی
(Multilateral & bilateral Parliamentary Negotiations)

۴. پارلمان اروپا (European Parliament)

۵. اتحادیه بین‌المجالس (Inter – parliamentary Union)

۶. مجمع مجالس آسیایی (Asian Parliamentary Assembly)

۷. کمیته‌های تخصصی مجلس (Parliamentary Specialised Committee)

۸. هیئت‌های پارلمانی (Parliamentarian Delegations)

تاریخ انتشار: ۱۳۸۷/۱۰/۷